

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

07-03-356М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи
з навчальної дисципліни
«Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та страхування»
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІ економіки та
менеджменту
Протокол № 1 від 03.09.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Шило Ж. С. – Рівне : НУВГП, 2025. – 41 с.

Укладачка: Шило Ж. С., к.е.н., доцентка кафедри фінансів та економічної безпеки.

Відповідальний за випуск: Мельник Л. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки.

Керівниця групи забезпечення: Кондрацька Н. М., к.е.н., доцентка, кафедри фінансів та економічної безпеки.

Попередня версія видання 06-03-356М

ЗМІСТ

1. Загальні рекомендації щодо вивчення навчальної компоненти.....	3
2. Перелік тем та плани проведення практичних занять.....	4
3. Задачі для вирішення.....	9
4. Рекомендації щодо вирішення практичних завдань.....	26
5. Перелік рефератів.....	35
6. Питання для самостійного розгляду.....	37
7. Список рекомендованої літератури.....	39

© Ж. С. Шило, 2025
© НУВГП, 2025

1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ

Розроблені методичні вказівки передбачені для допомоги у підготовці до лекційних та практичних занять з навчальної компоненти «Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання» здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» денної та заочної форм навчання.

Навчальна компонента включає вивчення наступних питань: визначення особливостей управління підприємством в умовах сталого розвитку, зокрема методів проведення фінансового аналізу, планування, оподаткування, кредитування, методик складання бюджетів та використання їх в якості інструменту планування і контролю в поточній виробничо-комерційній діяльності підприємств, організацію та управління фінансовими ресурсами підприємства в умовах євроінтеграційних процесів.

В методичній розробці наводяться завдання до виконання самостійної роботи, проведення практичних занять за окремими розділами курсу, методика їх вирішення, перелік рекомендованої літератури, теми рефератів та питання гарантованого рівня знань.

Вивчення дисципліни базується на знаннях отриманих з таких навчальних дисциплін, як «Статистика», «Гроші і кредит», «Фінанси», «Фінанси корпорацій», а отриманні знання будуть використані при написанні курсових робіт, бакалаврських робіт в частині проведення планування фінансово-економічного стану підприємств із застосуванням методів та процесів бюджетування.

Навчальна дисципліна складається з двох змістових модулів:

1. Теоретико-методичні основи бюджетування діяльності суб'єктів господарювання
2. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання в системі управління підприємством.

Для досягнення цілей та завдань курсу здобувачам потрібно вчасно та якісно виконати завдання для самостійної роботи, здати проміжні модульні контролю знань.

Модульний контроль вважається складеним, якщо студент отримав не менше 60 балів. Дисципліна закінчується заліком, тому результати

складання модульних контролів можуть зараховуватись як підсумковий контроль

2. ПЕРЕЛІК ТЕМ ТА ПЛАНИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Сутність та значення фінансового планування і прогнозування

1. Сутність фінансового планування й прогнозування.
2. Характеристика факторів інтенсифікації розвитку методів фінансового планування та прогнозування.
3. Сутність та характеристика методів, елементів фінансового планування і прогнозування.
4. Традиційні методи прийняття планових рішень.
5. Нові методи обґрунтування управлінських рішень.
6. Організаційно-функціональна структура фінансових підрозділів на підприємстві.

Література: 3, 6, 8, 12, 17.

Тема 2. Теоретичні і організаційні основи бюджетування

1. Сутність та значення бюджетування в системі фінансового менеджменту.
2. Характеристика елементів бюджетування.
3. Функції та принципи побудови системи бюджетування на підприємстві.
4. Основні завдання та загальні критерії оцінки функціонування системи бюджетування.
5. Структура консолідованого бюджету суб'єктів господарювання.
6. Сутність технології бюджетування за центрами відповідальності.
7. Сутність технології бюджетування за видами діяльності.
8. Сутність технології проектного бюджетування.

Література: 1, 3, 5, 10, 15, 17, 18.

Тема 3. Загальна характеристика бюджетного методу управління підприємством

1. Сутність бюджетного методу управління.
2. Завдання бюджетування.
3. Характеристика основних методів формування бюджетів.
4. Види бюджетів підприємства.
5. Організаційні аспекти розробки і реалізації бюджету.
6. Формування системи бюджетування підприємства на основі концепції центрів відповідальності.
7. Основні етапи формування зведеного бюджету підприємства.

Література: 2, 3, 7, 12, 15, 16.

Тема 4. Сутність та значення операційного бюджетування

1. Сутність та структура консолідованого операційного бюджету.
2. Техніка формалізації бюджетів реалізації, виробничої програми, запасів готової продукції.
3. Методи визначення потреби в основних матеріалах.
4. Сутність методів і критеріїв розподілу постійних витрат та формування бюджету постійних витрат.
5. Характеристика бюджетів допоміжних матеріалів, загально-виробничих витрат, комерційних й загальногосподарських витрат.
6. Консолідація операційних бюджетів та побудова централізованого операційного бюджету.
7. Порядок та процедура узгодження операційних бюджетів.

Література: 2, 5, 8, 11, 16.

Тема 5. Розробка облікової політики підприємства

1. Роль облікової політики у формуванні якісної структури капіталу суб'єкта господарювання.
2. Види капіталу підприємства та їхня характеристика.
3. Форми функціонування власного капіталу та його обліку. Управління емісією та обліком акцій.
4. Форми позикового капіталу підприємства.

5. Управління кредитними ресурсами та їх значення при формуванні облікової політики.
6. Стратегія відкачки капіталу та ліквідації.

Література: 1, 4, 7, 11, 15.

Тема 6. Технологія складання операційного бюджету підприємства

1. Відображення в бюджеті підприємства формування витрат виробництва.
2. Етапи розрахунку бюджетів витрат, які формують собівартість продукції.
3. Особливості формування бюджетів адміністративних витрат та витрат на збут.
4. Планування прибутку від операційної діяльності.

Література: 1, 2, 4, 7, 8, 13, 16, 18.

Тема 7. Технологія складання фінансового бюджету підприємства

1. Фінансові бюджети їх характеристика.
2. Сутність взаємозв'язку фінансових бюджетів з операційними.
3. Характеристика бюджету фінансування поточної діяльності.
4. Характеристика бюджету прибутків та збитків,
5. Характеристика бюджету інвестиційного фінансування (капітальних вкладень).
6. Сутність методів оптимізації структури оборотного капіталу.
7. Характеристика технології побудови загального бюджету грошових потоків.
8. Сутність механізму узгодження операційних й фінансових бюджетів.
9. Побудова прогнозного балансу підприємства на бюджетний період.

Література: 2, 3, 5, 8, 10, 12, 14, 16, 17.

Тема 8. Аналіз та оцінка виконання бюджетів

1. Загальна схема оцінки виконання бюджету.
2. Методика оцінки виконання бюджетів за відхиленнями.
3. Оцінка діяльності менеджерів за центрами відповідальності.

Література: 1, 5, 9, 12, 14, 17.

Тема 9. Оцінка ризиків при складанні бюджетів

1. Характеристика та класифікація ризиків (ділові, фінансові, сукупні).
2. Сутність ризиків які впливають на точність виконання бюджету для підприємства.
3. Класифікація та розкриття сутності основних методів оцінки ризиків.
4. Оцінка та критерії прийняття рішень по інвестиціям, в умовах невизначеності.
5. Оцінка ймовірності виконання бюджету в цілому по підприємству.
6. Оцінка виконання бюджету з врахуванням ризиків за окремими видам доходів чи витрат або центрами бюджетування.
7. Методи та заходи з мінімізації впливу ризиків при бюджетуванні.

Література: 1, 2, 6, 9, 12, 17.

Тема 10. Особливості бюджетування в галузях економіки

1. Сутність галузевої специфіки в організації фінансової діяльності підприємств.
2. Особливості бюджетування в промисловості, торгівлі та фінансових установах.
3. Особливості процесу бюджетування, виходячи з організаційної структури.
4. Функції структурних підрозділів підприємств та їх реалізація при бюджетуванні.
5. Сутність та класифікація витрат за ступенем урегульованості в процесі бюджетування.

6. Характеристика та класифікація центрів відповідальності.
7. Сутність поточного та стратегічного бюджетування.
8. Етапи впровадження бюджетування й послідовність етапів його реалізації.

Література: 4, 7, 8, 10, 14, 17, 18.

Тема 11. Управлінські рішення у бюджетуванні діяльності підприємств

1. Характеристика методів оперативної та стратегічної діагностики діяльності підприємств.
2. Сутність джерел інформації для експертної діагностики.
3. Характеристика критеріїв з прийняття управлінських рішень.
4. Оперативне управління діяльністю з врахуванням особливих управлінських рішень.
5. Характеристика методів оцінки інвестиційних проектів в системі бюджетування.
6. Взаємозв'язок та наслідки прийнятих рішень по операційним чи фінансовим бюджетам, з фінансовим станом суб'єктів господарювання.

Література: 2, 5, 8, 12, 13, 16.

Тема 12. Відповідальність та мотивація в бюджетуванні суб'єктів господарювання

1. Принципи побудови системи матеріального стимулювання на підприємстві.
2. Характеристика напрямків (шляхи) впливу окремих підрозділів підприємства на визначення величини їх фонду преміювання. Характеристика умов, показників та коефіцієнтів преміювання для окремих підрозділів та працівників підприємства.
3. Сутність алгоритму формування преміювального фонду різних підрозділів суб'єктів господарювання.

Література: [1, 7, 9, 11, 13, 16, 17]

3. ЗАДАЧІ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ

Задача

Фінансовим директором комерційного підприємства «Сучасність», було запропоновано налагодити систему короткострокового фінансового планування з метою своєчасного визначення потреби в грошових коштах та товаро-матеріальних запасах. На підставі зазначеного необхідно скласти наступні бюджети для другого кварталу бюджетного року: бюджет продаж з графіком (з графіком надходжень), бюджет закупок (з графіком виплат), бюджет витрат на оплату праці, бюджет комерційних та адміністративних витрат, бюджет грошових коштів від операційної діяльності.

Вихідні данні:

Прогноз реалізації, шт.	Квітень	Травень	Червень	Липень	Ціна, грн.
Товар А	12 000	20 000	15 000	12 000	1300
Товар Б	8 000	30 000	15 000	13 000	1100
Всього :	20 000	50 000	30 000	25 000	X
Кількість відпрацьованих годин на місяць	675	950	720	680	X
Товар А	500	1 080	584	510	X
Товар Б					
Очікувані грошові надходження :					
За фактом продажу – 70%; на наступний місяць – 25%; втрати – 5%.					
Дебіторська заборгованість за березень :					
Товар А				20 000 грн.	
Товар Б				16 000 грн.	
Залишок товарів на кінець березня :					
Товар А				2 500 шт.	
Товар Б				1 500 шт.	
Запланований залишок товару від реалізації наступного місяця				20%	
Ціна придбання :					
Товар А				70 грн./шт.	

Товар Б	50 грн./шт.
Рахунки до сплати на кінець березня :	
Товар А	70 000 грн.
Товар Б	50 000 грн.
Розрахунки з постачальниками :	
Відстрочка платежу на місяць в сумі	50%
Заробітна плата на одиницю реалізованої продукції	
Товар А	5 грн.
Товар Б	4 грн.
Погодина заробітна плата :	
Вартість одної години праці	120 грн.
Кількість гарантованих робочих годин на місяць	750 годин.
Вартість надурочної години праці	140 грн.
Операційні накладні витрати на одиницю товару	10 грн.
Постійні накладні витрати на місяць	30 000 грн.
в т.ч. амортизація обладнання	7 500 грн.
Змінні адміністративні витрати та витрати на збут :	
Товар А	30 грн./шт.
Товар Б	20 грн./шт.
Постійні адміністративні витрати та витрати на збут (за місяць) в т.ч. амортизація	70 000 грн.
	10 000 грн.

Задача

Скласти прогнозний бюджет фінансового результату на 2025 рік для підприємства яке займається посередницькою діяльністю використовуючи наступні дані:

№	Назва показників	Сума
1	Середня величина націнки при реалізації товарів	35%
2	Рентабельність реалізації	12%
3	Бажаний чистий прибуток	24 000,0 грн.
4	Податок на прибуток	10 500,0 грн.

БЮДЖЕТ ФІНАНСОВОГО РЕЗУЛЬТАТУ НА ПЛАНОВИЙ РІК

Показники	Значення показника
Доход (виручка) від реалізації продукції	Визначити
Податок на додану вартість	Визначити

Собівартість реалізованої продукції	Визначити
Валовий прибуток (збиток)	Визначити
Адміністративні витрати та витрати на збут	Визначити
Фінансові результати від операційної діяльності:	
- прибуток	Визначити
- збиток	
Податок на прибуток від звичайної діяльності	Визначити
Чистий прибуток (збиток)	визначити

Задача

Компанія випускає два види продукції — А і В. для цього використовуються два види матеріалів С і Д. Вихідна інформація, необхідна для розробки операційного бюджету, міститься в табл. 1.

Таблиця 1

РОЗРОБКА ОПЕРАЦІЙНОГО БЮДЖЕТУ

Показник	Од. вимір.	Продукт А	Продукт В	Всього
Витрати матеріалу С на од. продукції	Кг	12	12	
Витрати матеріалу Д на од. продукції	Кг	6	8	
Вартість матеріалу С	грн/кг.			120
Вартість матеріалу Д	грн/кг.			260
Витрати праці на од. продукції	час.	14	20	
Основна зарплата	грн./час.			205
Планований об'єм продаж	од.	5000	1000	
Ціна за од. продукції	грн.	105,40	164,00	
Запаси продукції на кінець року	од.	1100	500	
Запаси продукції на початок року	од.	1000	500	
Запаси на початок року	грн.	86700	58100	144800
Запаси матеріалу С на початок року	Кг			50000
Запаси матеріалу Д на початок року	Кг			50000
Запаси матеріалу С на кінець року	Кг			60000
Запас матеріалу Д на кінець року	Кг			10000

Для розробки операційного бюджету використовуються зведені дані бюджетів підрозділів (табл. 2).

Таблиця 2

**ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧІ, КОМЕРЦІЙНІ
ТА АДМІНІСТРАТИВНІ ВИТРАТИ, тис. грн**

Види витрат	Величина
<i>Загальновиробничі затрати</i>	
Допоміжні матеріали	30,000
Заробітна плата з нарахуваннями	70,000
Інші затрати	25,000
Електроенергія (зм. частина)	8,000
Обслуговування (зм. частина)	20,000
Амортизація	29,500
Заробітна плата управлінського персоналу з нарахуваннями	20,000
Електроенергія (пост. частина)	1,000
Обслуговування (пост. частина)	4,500
Всього:	208,000
<i>Комерційні та адміністративні затрати</i>	
Комісійні	20,000
Реклама	3,000
Заробітна плата продавців з нарахуваннями	10,000
Транспортні затрати	5,000
Заробітна плата службовців з нарахуваннями	10,000
Допоміжні матеріали	1,000
Заробітна плата управлінського персоналу з нарахуваннями	21,000
Інші витрати	5,000
Всього:	75,000

Крок 1. Бюджет продаж

Таблиця 3

Види продукції	Одиниці	Ціна за од. продукції	Продажі, грн.

Крок 2. Бюджет виробництва

Таблиця 4

Показники	Продукт А	Продукт В
Запланований обсяг продаж		
Плановані залишки готової продукції на кінець періоду		
Загальні потреби		
Залишки на початок періоду		
Виробнича програма		

* Для легкості розрахунків незавершене виробництво не враховується.

Крок 3. Бюджет основних матеріалів

Таблиця 5

ВИРОБНИЧА НЕОБХІДНІСТЬ В МАТЕРІАЛАХ

Показники	Од. вимір.	Матеріал С	Матеріал Д	Сума
Потреба в матеріалах для продукту А	Кг			
Потреба в матеріалах для продукту В	Кг			
Загальна потреба в матеріалах	Кг			
Ціна за 1 кг	грн.			
Загальна вартість	грн.			

Таблиця 5А

ПОТРЕБА В ЗАКУПІВЛІ МАТЕРІАЛІВ

Показники	Од. вимір.	Матеріал С	Матеріал Д	Сума
Виробнича необхідність	Кг			
Заплановані залишки на кінець періоду	Кг			
Загальна потреба	Кг			
Залишки матеріалів на початок періоду	Кг			

Необхідний об'єм закупок	Кг			
Ціна за од.	грн.			
Затрати на закупки	грн.			

Крок 4. Бюджет прямих затрат на оплату праці

Таблиця 6

Види продукції	Об'єм виробництва, од. продукції	Затрати часу на од. прод., год.	Трудоємкість вироб.програми, год.	Затрати на оплату праці, грн.
Продукт А				
Продукт В				
Всього				

Крок 5. Бюджет виробничих накладних затрат

Таблиця 7

Статті затрат	Величина затрат, тис. грн.
Допоміжна матеріали	
Заробітна плата з нарахуваннями	
Інші затрати	
Електроенергія (змінна частина)	
Обслуговування (змінна частина)	
Всього змінних накладних затрат	
Амортизація	
Заробітна плата управлінського персоналу з нарахуваннями	
Електроенергія (пост. частина)	
Обслуговування (пост. частина)	
Всього постійних накладних затрат	
Всього виробничих накладних затрат	
Накладні виробничі затрати на 1 год. трудомісткості виробничої програми	

Крок 6. Бюджет запасів на кінець періоду

Таблиця 8

ВИРОБНИЧА СОБІВАРТІСТЬ ОДИНИЦІ ПРОДУКЦІЇ

Статті затрат	Ставка розрахун ку, грн..	Продукт А		Продукт В	
		Норма витрат	Вартість, грн..	Норма витрат	Вартість грн..
Матеріал С					
Матеріал Д					
Прямі затрати на оплату праці					
Накладні виробничі витрати					
Всього					

Таблиця 8А

БЮДЖЕТ ЗАПАСІВ

Види запасів	Кількість, шт. (кг)	Ціна за 1 шт. (кг), грн..	Загальна вартість, грн..
Основні матеріали			
Матеріал С			
Матеріал Д			
Вартість запасів матеріалів			
Готова продукція			
Продукт А			
Продукт В			
Вартість запасів готової продукції			
Всього			

Крок 7. Бюджет виробничої собівартості

Таблиця 9

№ з/п	Показники	Сума, тис. грн.
1	Залишки готової продукції на початок року	
2	Основні матеріали	
3	Основна зарплата виробничих робітників з нарахуваннями	
4	Загальновиробничі витрати	

5	Виробнича собівартість	
6	Витрати на продукцію, готову до реалізації	
7	Залишки готової продукції на кінець року	
8	Собівартість проданої продукції	

Крок 8. Бюджет комерційних та адміністративних витрат

Таблиця 10

№ з/п	Показник	Сума, тис. грн.
	Змінні затрати	
1.	Комісійні	
	Постійні затрати	
2.	Витрати на рекламу	
3	Заробітна плата продавців з нарахуванням	
4	Транспортні витрати	
5	Загальні комерційні витрати	
6	Заробітна плата службовців з нарахуваннями	
7	Допоміжні матеріали	
8	Заробітна плата управлінського персоналу з нарахуваннями	
9	Інші витрати	
10	Загальні адміністративні витрати	
11	Загальні комерційні та адміністративні витрати	

Крок 9. Бюджет прибутку

Таблиця 11

№ з/п	Показники	Сума, тис. грн.
1	Виручка	
2	Собівартість проданої продукції	
3	Валовий прибуток	
4	Комерційні та адміністративні витрати	
5	Операційний прибуток	

Задача

Підприємство на наступний рік потребує таку кількість адміністративного персоналу:

директор - 1 одиниця;

заступник директора - 2 одиниці

головний бухгалтер - 1 одиниця

заступник головного бухгалтера - 2 одиниці

юрисконсульт - 2 одиниці
секретар - 3 одиниці
фінансист - 2 одиниці
економіст - 1 одиниця.

Згідно прогнозів фінансового відділу на наступний рік планується збільшення мінімальної заробітної плати на 10 % у 2-му кварталі; на 15% від базового періоду у 4-кварталі. На теперішній час рівень мінімальної заробітної плати становить 540 грн. Разбивка окладів відбувається в наступній пропорції 1:1,2:1,3:1,4:1,2:1,6:1,3:1,3.

Розробити бюджет фонду оплати праці адміністративного персоналу на наступний рік для фірми якщо згідно колективного договору заробітна плата нараховується у 7-ми кратному розмірі до мінімальної заробітної плати.

Задача

Середньозважена заробітна плата для виробничого персоналу по підприємству складає 580 грн/добу. Кількість робітників підприємства в бюджетному році планується 71 чол.

Планування невиходів на роботу:

- чергові і додаткові відпустки - 24 дні на робітника;
- відпустки по вагітності - 0,2 % від номінального фонду робочого часу;
- виконання державних обов'язків - 4 дні;
- через хворобу - 5 днів;
- навчання - 7 днів;
- неявка з дозволу адміністрації - 2 дні;
- прогули - 9 днів.

Планування фонду робочого часу (ФРЧ) здійснюється з метою визначення кількості робочих днів (годин), що будуть фактично відпрацьовані одним працівником або одиницею обладнання протягом планового року. Визначення планового ФРЧ здійснюється у табличній формі:

№ з/п	Показники	Фонд часу працівника, днів
1	Загальна кількість календарних днів	
2	Кількість неробочих днів, всього в.ч. святкових; - вихідних	

3	Кількість календарних робочих днів (номінальний фонд робочого часу)	
4	Невиходи на роботу, всього: -чергові і додаткові відпустки; -відпустки по вагітності; -виконання державних обов'язків; -через хворобу; -навчання; -неявки з дозволу адміністрації; -прогули; -простої.	
5	Корисний ФРЧ	

Задача

Використовуючи метод прямого рахунку визначити бюджет фонду оплати праці підприємства.

Плановий фонд заробітної плати - це сума грошових коштів, передбачених в плановому періоді для виплати працівникам по тарифних ставках, окладах і відрядних розцінках, а також премій з фонду заробітної плати і всіх видів доплат до заробітної плати.

Штатний розпис підприємства

Назва посад	Число штатних одиниць	Посадовий оклад, грн./місяць
Працівники		
старший майстер	3	9000
Майстер	5	8870,35
Механік	3	9250,14
Робітники	72	8200
Всього	83	
Керівники і спеціалісти		
Директор	1	18900,5
бухгалтер-економіст	1	18200,6
начальник цеху	1	17640,9
інспектор кадрів	1	16850,5
головний технолог	1	16500,3
інженер з постачання	1	16300,8
Маркетолог	1	16300,8
Всього:	7	

Обслуговуючий персонал		
Прибиральниця	2	7600,2
Сторож	1	8800,64
Всього	3	
Разом	93	

Задача

Підприємство планує створити новий економічний проект. Передбачається інвестувати в даний проект весь наявний вільний капітал. Розрахуйте бюджет проекту, якщо результати фінансово-господарської діяльності підприємства у базовому періоді такі. Прибуток підприємства за базовий період дорівнює 825 000 грн., нарахований до сплати податок на прибуток — 175 000 грн.

Задача

Який бюджет інвестиційного проекту може забезпечити підприємство за таких вихідних даних діяльності даного підприємства? Підприємство випускало лише прості акції в кількості 20 тис. За результатами діяльності у звітному році прибуток становив 170 тис. грн., нарахований до сплати податок на прибуток — 52,5 тис. грн. З чистого прибутку здійснюється відрахування до резервного капіталу в розмірі 6 %. У попередніх періодах як дивіденди підприємство виплачувало 2,5 грн. на акцію.

Задача

Товариство «Горизонт» в березні поточного року планує отримати на розрахунковий рахунок виручку від реалізації товарів, робіт і послуг на митній території України загальною вартістю 180 тис. грн. Ставка податку на додану вартість 2%. У цьому самому періоді оприбутковано сировини, комплектуючих матеріалів і електроенергії на суму 120 тис. грн. і сплачено авансових внесків у сумі 18 тис. грн.

Визначте бюджет надходжень грошових коштів на березень поточного року.

Задача

Підприємство «Алегро» є платником ПДВ і здійснює продаж товарів, як на митній території України, так і за її межами. Даним підприємством планується інвестиційний проект, що потребує всього

наявного вільного капіталу підприємства «Алегро». Визначити бюджет інвестиційного проекту за таких вихідних даних: у 1 кварталі звітного року продано товарів на суму 167517 грн., у тому числі на експорт - на суму 141523 грн. При цьому відповідно до договорів оплата за продукцію, що відвантажена на експорт, буде проведена в наступному за звітним періоді.

У цьому самому періоді підприємство придбало товарів на суму 32104 грн. (у т. ч. ПДВ).

Задача

Підприємство, яке є платником ПДВ, у звітному кварталі отримало виручку від реалізації товарів і послуг у розмірі 2400 тис. грн. У цьому самому періоді воно закупило матеріалів і оплатило послуг на суму 1800 тис. грн. (у т. ч. ПДВ). Амортизаційні відрахування становили 250 тис. грн. Знайдіть суми вільних коштів (бюджет проекту) для реалізації інвестиційного проекту.

Задача

Акціонерне товариство, що є платником ПДВ, у звітному кварталі отримало виручку від реалізації товарів на суму 150 тис. грн. у т. ч. ПДВ - 20 тис. грн., акцизний збір - 18 тис. грн. Виручка від реалізації послуг дорівнює 60 тис. грн. Акціонерним товариством оприбутковано сировини й матеріалів на 78 тис. грн.. (у т.ч. ПДВ). Оплачено рахунки за використання електроенергії в сумі 12 тис. грн. Нарахована заробітна плата розмірі 50 тис. грн. Витрати на ремонт основних фондів становили 100 тис. грн., при цьому балансова вартість власних основних фондів на початок року дорівнювала 900 тис. грн, орендованих 110 тис. грн. Амортизаційних відрахувань за звітний квартал нараховано в розмірі 25 тис. грн.

Визначте податок на прибуток і податок на додану вартість, які необхідно сплатити до бюджету за звітний період.

Знайдіть суму вільних коштів підприємства які можуть бути спрямовані на його розвиток.

Задача

Мале виробниче підприємство, що користується спрощеною системою оподаткування за ставкою 6 %, у звітному кварталі отримало:

- виручку від реалізації своєї продукції - 180 тис. грн.;
- виручку від реалізації цінних паперів - 5 тис. грн., куплених у

попередньому кварталі за 6 тис. грн.;

- безповоротної фінансової допомоги - 1 тис. грн.

У звітному кварталі закінчився строк позовної давності кредиторської заборгованості підприємства за надані послуги в розмірі 30 тис. грн.

Визначте суму єдиного податку, що підлягає сплаті до бюджету малим виробничим підприємством за спрощеною системою оподаткування.

Задача

Підприємство «Моріон» виготовляє ювелірні вироби на давальницьких умовах на замовлення фірми «Хвилінка». За серпень звітного року підприємством «Моріон» вироблено та передано фірмі «Хвилінка» продукцію вартістю 882500 грн., у тому числі 232500 грн. (вартість виготовлення) перераховано на розрахунковий рахунок підприємства. Фірма «Хвилінка», у свою чергу, у вересні продала до магазину ювелірних виробів цю продукцію за ціною 958500 грн. Укажіть суму акцизного збору, які мають бути перераховані до бюджету, якщо ставка акцизного збору становить 55 %, і суму вільних коштів підприємства «Моріон».

Задача

Підприємець обирає можливість вкладення 15000 грн. на п'ять років: (1) під 15% за умови нарахування складних відсотків і виплати одноразово; (2) під 19% за умови нарахування простих відсотків і виплати наприкінці кожного року. Розрахуйте прибутковість вкладення коштів і надайте рекомендації щодо їхнього ефективного використання.

Задача

Яку суму повинен покласти підприємець у банк на депозитний рахунок у поточний момент часу, якщо за процентної ставки 16% за умови нарахування складного процента через 3 роки він планує отримати 15000 грн

Задача

Визначити планову потребу в капіталі наново створюваного підприємства, якщо прогнозні розрахунки дають таку інформацію:

1. Затрати, пов'язані із заснуванням підприємства, — 5 тис. грн.
2. Первісна вартість необхідної для виробництва планового обсягу продукції виробничої споруди — 1 млн грн.
3. Придбання машин та обладнання — 500 тис. грн.

4. Щоденні виплати на закупку сировини та матеріалів — 6 тис. грн.
5. Середньоденні затрати на утримання персоналу — 10 тис. грн.
6. Середньоденні затрати за іншими видами елементів затрат — 3 тис. грн.
7. Середній період з моменту оплати вартості сировини та матеріалів до запуску їх у виробництво — 7 днів.
8. Тривалість виробничого циклу — 3 дні.
9. Середній термін зберігання готової продукції на складі — 5 днів.
10. Збут готової продукції здійснюється з відстрочкою платежу у 10 днів.

Задача

Постійні і змінні витрати фірми перебувають у співвідношенні 2:3. Рентабельність продукції 12%. Прибуток фірми 750 грн. Обчисліть валову маржу і ефект виробничого важеля для фірми та охарактеризуйте їхні значення.

Задача

Визначте поріг рентабельності, якщо прибуток фірми складає 10 тис. грн., затрати на виробництво продукції 50 тис. грн., в т.ч. матеріальні витрати 17 тис. грн., амортизація основних засобів 5 тис. грн., оплата праці основних робітників 13 тис. грн., оплата праці адміністративно-управлінського і допоміжного персоналу 15 тис. грн.

Задача

Підприємство планує продавати ручки. Ціна закупівлі 60 коп. за одиницю, ціна продажу 90 коп. за ручку. Підприємство платить за місце на ринку і сплачує заробітну плату продавцю 300 грн. Скільки ручок треба продати, щоб досягти точки беззбитковості?

Задача

Маржинальний прибуток на одиницю реалізованої продукції становить 5 грн; умовно змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 4 грн; умовно постійні витрати на виробництво товарної продукції — 600 тис. грн. Розрахувати величину виручки від реалізації та обсяг реалізації продукції в точці беззбитковості.

Задача

На підприємстві функціонує три цехи, що випускають різні види продукції. Одна з них працює збитково. Необхідно знати, як зміниться чистий прибуток після закриття збиткового цеху.

Показники діяльності підприємства наведено в таблиці.

Показники діяльності підприємства

Показники	Цехи		
	№ 1	№ 2	№ 3
1. Виручка від реалізації	4 000	3 200	400
2. Змінні витрати	3 200	2 400	240
3. Маржинальний дохід	?	?	?
4. Постійні витрати: на утримання секцій; на утримання магазину в цілому	600 400	240 60	400 80
5. Загальні постійні витрати	840	800	140
6. Операційний прибуток	?	?	?

Задача

Виручка від реалізації продукції підприємства «НТМ» складає 6 00000 тис. грн. Змінні витрати складають 4 20000 тис. грн, а постійні – 1 20000 тис. грн. Валова маржа – 1 80000 тис. грн, при цьому прибуток підприємства – 60000 тис. грн.

Визначити: скільки процентів прибутку зможе зберегти підприємство, якщо виручку від реалізації продукції скоротити на 15%; відсоток зниження виручки, при якому підприємство повністю позбудеться прибутку; на скільки відсотків слід знизити постійні витрати, щоб при скороченні виручки на 15% при незмінному значенні сили впливу операційного важеля підприємство зберегло 65% прибутку

Задача

Протягом бюджетного періоду виробниче підприємство планує реалізувати в кредит готової продукції на суму 2190 тис. грн. За оцінками величина коштів, що надійде від покупців, становить лише 1430 тис. грн. При цьому інших надходжень не планується. Відповідно до бюджету загальна величина всіх платежів підприємства у звітному періоді дорівнюватиме 1790 тис. грн, а залишок коштів на розрахунковому рахунку має становити щонайменше 100 тис. грн.

Виходячи з наведених умов, визначте, яку суму необхідно додатково залучити підприємству в бюджетному періоді.

Задача

Складання бюджету руху грошових коштів

Для забезпечення необхідного рівня платоспроможності та запобіганню касовим розривам, що призводить до необхідності сплати додаткових штрафів, пені та різноманітних санкцій на ТОВ «Лукас», яке займається виробництвом кондитерських виробів, директором підприємства було прийнято рішення про розроблення на наступних 6 місяців з помісячною деталізацією бюджету руху грошових коштів.

При цьому відповідно до укладених контрактів на постачання сировини підприємство протягом шести місяців бюджетного періоду планує придбати сировини в обсягах А, В, С, D, E, F тис. грн. відповідно.

Згідно з умовами оплати за сировину воно повинно сплатити за придбання кожного обсягу сировини 50% у цьому ж місяці, 30% - у наступному та 20% - у другому місяці після отримання сировини. При цьому першого місяця планового бюджетного періоду підприємство планує сплатити за куплену раніше сировину Р тис. грн.

Щомісяця підприємство планує сплачувати транспортній організації, яка його обслуговує, G % від обсягу придбаної 12 сировини за надані послуги з перевезення вантажів. При цьому щомісяця підприємство планує сплачувати орендні платежі у сумі R тис. грн, комунальні платежі у сумі N тис. грн, рекламні платежі – L тис. грн, та витрачати на ремонтно- обслуговуючі роботи – W тис. грн.

Необхідно зазначити, що місячний фонд оплати праці на підприємстві у плановому бюджетному періоді становитиме S тис. грн., при цьому планується здійснювати оплату праці таким чином: 40% виплачується авансом у тому ж робочому місяці, 60% виплачується на початку наступного місяця.

Також на засадах укладених зі споживачами договорів, підприємство планує реалізувати щомісяця готової продукції на суми T, Y, U, I, X, Z тис. грн. відповідно й згідно з умовами оплати отримати за відвантажену продукцію 60% суми у цьому ж місяці, 30% — у наступному місяці, 10% — у другому після відвантаження продукції місяці. При цьому в першому місяці планового бюджетного періоду підприємство планує ще отримати за раніше відвантажену продукцію Q тис. грн.

Задача

Підприємство користується методом заздалегідь установленого розподілу накладних витрат на основі ставки годин роботи устаткування. Загальнозаводські кошторисні накладні витрати на рік становлять 1 440 тис. грн., фактичні – 1 476 тис. грн. За рік підприємство розподілило 1 428 тис. грн. витрат по 119 000 фактичних годин роботи устаткування. Яку кількість годин роботи устаткування за рік закладено в кошторисі?

Задача

Підприємство розглядає інвестиційний проєкт реконструкції підприємства. Вартість – 34 млн. грн., строк реалізації 5 років, знос на обладнання за проєктом вартістю 18 млн. грн. вираховується за методом прямолінійної амортизації, тобто 20 % на рік, виручка від реалізації продукції по роках прогнозується в таких обсягах (без ПДВ), тис. грн: 22 400; 22 000; 24 000; 26 000; 20 000.

Поточні витрати становлять у перший рік 9 800 тис. грн. і в наступні щорічно збільшуються на 3 %. Ціна авансованого капіталу – 16 %. Визначте чистий приведений дохід за проєктом та індекс рентабельності інвестицій.

Задача

Визначити, яку суму кредиту отримав інвестор для придбання об'єкта нерухомості вартістю 500 тис. грн, якщо відомо, що коефіцієнт капіталізації складає 0,18. Рівень доходу, отриманого інвестором на власні інвестиційні ресурси, складає 25%.

Задача

Використовуючи основні показники діяльності підприємства, представлені в таблиці, визначити ймовірність його банкрутства за допомогою моделі Альтмана (Z-рахунку Альтмана). Вихідні дані відповідають формам звітності досліджуваного підприємства здобувача вищої освіти.

Основні показники діяльності підприємства

Показник	Значення, тис.грн.	Показник	Значення, тис.грн.
Вартість активів		Власний капітал	
Оборотний капітал		Поточні зобов'язання	
Виручка від реалізації		Прибуток від операційної діяльності	
Нерозподілений прибуток		Позиковий капітал	

4. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИРІШЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ

Операційний бюджет підприємства – це розпис на плановий період доходів і витрат підприємства, які забезпечують складання бюджету прибутку.

Його формують на основі планів реалізації, матеріальних витрат, прямих витрат, витрат на оплату праці, інших планів, що відрізняються значним рівнем деталізації даних і мають вартісне вираження.

До операційного бюджету належать:

- бюджет продаж;
- бюджет виробництва;
- бюджет собівартості готової продукції;
- бюджет виробничих накладних витрат;
- бюджет запасів на кінець звітного періоду;
- бюджет витрат на збут;
- бюджет адміністративних витрат;
- бюджет прибутку.

Бюджет продажів – операційний бюджет, що містить інформацію про запланований обсяг продажів, ціну і очікуваний дохід від реалізації кожного виду продукції.

Обсяг реалізації визначають за формулою:

$$D = \sum K \cdot Ц,$$

де *Ц*, *К* – прогнознi відпускна ціна та кількість реалізованої продукції.

При прогнозуванні продажі у термінах „товар-ринок” **можна розглядати чотири можливі варіанти:**

1. Базовий прогноз - складають для реалізації існуючих товарів, що їх виготовляє підприємство. На існуючих ринках;

2. Прогноз А – це дослідження можливості охоплення товарами, що їх виготовляють на підприємстві, нових ринків збуту;

3. Прогноз В – складають з урахуванням виготовлення модифікаційних виробів і реалізація їх на традиційних ринках збуту;

4. Прогноз С – можливість виготовлення нових виробів і реалізація їх на нових ринках збуту.

Наведемо приблизний вигляд бюджету продажів

Найменування продукції	Кількість (шт.)	Ціна без ПДВ, тис. грн.	Виручка без ПДВ, тис. грн.	ПДВ, тис. грн.	Виручка з ПДВ, тис. грн.
1	2	3	4	5	6

Бюджет виробництва – виробнича програма підприємства, яка визначає заплановані номенклатуру і обсяг виробництва продукції у бюджетному періоді в натуральних показниках.

$$\text{Обсяг виробництва} = \text{обсяг продажів} + \text{необхідний запас готової продукції на кінець періоду} - \text{запас готової продукції на початок періоду}$$

У бюджеті виробництва визначають кількість одиниць виробу, яку планують запустити у виробництво, маючи на меті забезпечити запланований обсяг продажів.

Бюджет собівартості продукції включає:

1. Бюджет потреб у матеріалах – визначає кількість матеріалів, необхідних для виробництва запланованого обсягу продукції і кількість матеріалів, які необхідно закупити протягом запланованого періоду.

Формула для розрахунку обсягу закупок має вигляд:

$$\text{Обсяг закупок} = \text{обсяг використання} + \text{запаси на кінець періоду} - \text{запаси на початок періоду}$$

Бюджет прямих затрат на матеріали необхідний для розрахунку величини платежів за сировину, він є плановим документом, який визначає кількість і номенклатуру матеріалів, необхідних для виконання бюджету виробництва і урахування цих витрат у собівартості продукції.

2. Бюджет трудових затрат, або бюджет прямих затрат на оплату праці – це бюджет затрат на заробітну плату виробничого персоналу.

Він розраховується на основі даних про продуктивність праці і ставок оплати праці основного виробничого персоналу.

При визначенні прямих затрат на оплату праці необхідно помножити очікуваний обсяг виробництва за кожний період на кількість годин роботи потрібних для виготовлення однієї одиниці виробу. Потім результат множать на вартість прямих затрат праці за годину, для отримання бюджетних загальних витрат на оплату праці.

Бюджет загальновиробничих накладних витрат – відображає обсяг усіх витрат, пов'язаних з управлінням та обслуговуванням виробництва, забезпеченням необхідних умов функціонування технологічного обладнання, освітлення, опалення будівель та іншими затратами.

Він включає такі витрати:

1. Умовно-постійні:

- оренду виробничого обладнання;
- страхування;
- додаткові виплати робітникам;
- оплату непродуктивного часу.

Амортизація – спеціальний вид накладних витрат, тому вона не має грошового виразу.

2. Умовно-змінних – які залежать від специфіки діяльності підприємства.

Його складають на підставі бюджету виробництва, укладених договорів (оренди, обслуговування тощо) і відповідних розрахунків (амортизація).

Далі розробляється **зведений кошторис витрат на виробництво** – він узгоджує всі витрати за основними розділами плану діяльності підприємства в грошовій формі.

Бюджет запасів готової продукції на кінець планового періоду – містить інформацію, необхідну для підготовки двох останніх фінансових документів основного бюджету.

Обсяг незавершеного виробництва визначають виходячи з технологічних особливостей виготовлення продукції.

Бюджет затрат на збут і управління – плановий документ, в якому наведені затрати, пов'язані зі збутом продукції у бюджетному періоді і відображені очікувані затрати на обслуговування та управління підприємством в цілому.

Управлінські затрати – це всі затрати не пов'язані з виробничою або комерційною діяльністю підприємства.

Прогнозний звіт про прибуток (збиток) – форма фінансової звітності, складена на початок звітного періоду, яка відображає фінансовий результат запланованої діяльності.

Прогноз звіту про фінансові результати – це документ, який містить прогнозну інформацію щодо формування фінансових результатів діяльності підприємства в майбутньому на основі даних про доходи і витрати.

Наведемо приклад такого звіту.

Прогноз фінансових результатів

№ з/п	Основні показники	Джерело інформації	Сума, грн.
1	Обсяг продажу		56785
2.	Прямі та загальновиробничі затрати в собівартості реалізованої продукції		1234
3.	Валовий прибуток (збиток)	1-2	55551
4.	Адміністративні витрати та витрати на збут		998
5.	Операційний прибуток (збиток)	3-4	54553
6.	Виплата суми відсотків за користування кредитом		1567
7.	Прибуток до оподаткування	5-6	52986
8.	Податок на прибуток (25%)		13246,5
9.	Чистий прибуток (збиток)	7-8	39739,5

Коефіцієнт рентабельності розраховується за формулою:

$$PI = \frac{ЧПД}{I},$$

де PI – коефіцієнт рентабельності інвестиційного проекту;

$ЧПД$ – величина чистого приведеного доходу за період експлуатації проекту;

I – сума інвестиційних витрат на реалізацію інвестиційного проекту, яка приведена до поточної вартості;

$$PI = \frac{ЧП}{I},$$

$ЧП$ – чистий прибуток від інвестиційного проекту.

Внутрішня норма прибутковості ($ВНП$) або внутрішній коефіцієнт окупності інвестицій представляє собою рівень окупності засобів, що спрямовані на інвестування і близькі за своєю природою до різного роду процентних ставок.

$ВНП$ знаходять, прирівнюючи $ЧПД$ до нуля.

$$ЧПД = \sum_{t=1}^n \frac{ГП_t}{(1+\partial)^t} - \sum_{t=0}^n \frac{I_t}{(1+\partial)^t} = 0$$

Для оптимізації розміру поточних запасів товарно-матеріальних цінностей використовується ряд моделей, серед яких найбільшого поширення набула **«модель економічно обґрунтованого розміру замовлення»**. Вона може бути використана для оптимізації розміру як виробничих запасів, так і запасів готової продукції.

Математично дана модель виражається наступною формулою:

$$РПП_o = \sqrt{\frac{2 \cdot ОПП \cdot C_{pz}}{C_x}},$$

де $РПП_o$ - оптимальний середній розмір партії поставки товарів;

$ОПП$ – обсяг виробничого споживання товарів, сировини в досліджуваному періоді;

C_{pz} – середня вартість розміщення одного замовлення;

C_x – вартість зберігання одиниці товару в певному періоді.

Відповідно оптимальний середній рівень виробничого запасу визначається за формулою:

$$ПЗ_o = \frac{РПП_o}{2},$$

де $ПЗ_o$ – оптимальний середній розмір виробничого запасу.

Визначення суми фінансових ресурсів, що інвестовані в дебіторську заборгованість за товарним і споживчим кредитом визначається за формулою:

$$I_{ДЗ} = \frac{ОР_k \cdot \frac{K_c}{Ц} \cdot (ПНК + НПО)}{360},$$

де $I_{ДЗ}$ – необхідна сума фінансових ресурсів, що будуть інвестовані в дебіторську заборгованість;

$ОР_k$ – запланований обсяг реалізації продукції в кредит;

$\frac{K_c}{Ц}$ – коефіцієнт співвідношення собівартості і ціни продукції;

$ПНК$ – середній період надання кредиту;

$НПО$ – середній період просрочки платежів за кредитом.

Оптимальний середній розмір операційного залишку грошових коштів розраховується за формулою:

$$ГА_o = \frac{ПО}{K_0 ГК},$$

де $ГА_o$ – оптимальний середній розмір залишку грошових активів у плановому періоді;

$ПО$ – плановий обсяг грошових активів;

$K_o GK$ – коефіцієнт оборотності грошових активів.

Розмір страхового залишку грошових активів визначається наступною формулою:

$$Г_{AC} = ПП_{GK} - ГA_0 - KФК ,$$

де $Г_{AC}$ – розмір страхового залишку грошових активів у плановому періоді;

$ПП_{GK}$ – платіжний період з максимальним обсягом витрачання грошових коштів;

$ГA_0$ – оптимальний середній розмір залишку грошових коштів;

$KФК$ – планове залучення цільового короткострокового фінансового кредиту для забезпечення своєчасних розрахунків за поточними операціями.

Поточні фінансові потреби (ПФП) – це різниця між поточними активами і кредиторською заборгованістю.

Визначаються за формулою:

$$ПФП = З + ДЗ - КЗ ,$$

де $З$ – загальний обсяг запасів підприємства;

$ДЗ$ - дебіторська заборгованість;

$КЗ$ – кредиторська заборгованість.

$ПФП$ можуть розраховуватися у вартісному вираженні, у відсотках до обороту і в часі відносно обороту;

$$ПФП\% = \frac{ПФП}{Виручка} \cdot 100\%$$

Визначення рівня дивідендних виплат на одну просту акцію здійснюється за формулою:

$$РДВ_{ПА} = \frac{ФДВ - ВП}{К_{ПА}} ,$$

де $РДВ_{ПА}$ – рівень дивідендних виплат на одну акцію;

$ФДВ$ – фонд дивідендних виплат, сформований у відповідності з обраним типом дивідендної політики;

$ВП$ – фонд виплати дивідендів власникам привілейованих акцій;

$К_{ПА}$ – кількість простих акцій, емітованих корпорацією.

Для оцінювання ефективності дивідендної політики використовують такі показники:

- Коефіцієнт дивідендних виплат

$$K_{ДВ} = \frac{ФДВ}{ЧП} \text{ або } K_{ДВ} = \frac{Д_a}{ЧП_a},$$

де $K_{ДВ}$ – коефіцієнт дивідендних виплат;

$ЧП$ – сума чистого прибутку корпорації;

$Д_a$ – сума дивідендів, що виплачуються на одну акцію;

$ЧП_a$ – сума чистого прибутку, що припадає на одну акцію.

- Коефіцієнт співвідношення ціни та доходу по акції

$$K_{ц/д} = \frac{РЦ_a}{Д_a},$$

де $РЦ_a$ – ринкова ціна однієї акції;

$Д_a$ – сума дивідендів, виплачених на одну акцію.

Сила дії операційного важеля ($СДОВ$) визначається за формулою:

$$СДОВ = \frac{ВМ}{П},$$

де $ВМ$ – валова маржа;

$П$ – прибуток від реалізації.

$$ВМ = В_{реал.} - ЗВ,$$

де $B_{реал.}$ – загальний обсяг виручки від реалізації продукції;

$ЗВ$ – змінні витрати.

$СДОВ$ залежить також від середньо галузевого рівня фондомісткості. Чим більша вартість основних засобів у галузі, тим більшими є постійні витрати ($ПВ$) – відповідно, тим більша $СДОВ$, тобто діє наступна формула:

$$СДОВ = ПВ + \frac{П_1}{П_0}.$$

Загальна сума чистого грошового потоку розраховується за формулою:

$$ЧГП_{П} = ЧГП_0 - ЧГП_i + ЧГП_{\phi},$$

де $ЧГП_0$ – сума чистого грошового потоку по операційній діяльності, тис. грн.;

$ЧГП_i$ – сума чистого грошового потоку корпорацій по інвестиційній діяльності, тис. грн.;

$ЧГП_{\phi}$ – сума чистого грошового потоку по фінансовій діяльності, тис. грн.

Загальна формула, за якою здійснюється розрахунок чистого грошового потоку по операційній діяльності прямим методом:

$$ЧГП_0 = РП + ІН_0 - З_{ТМ} - ПП_B - ПП_{ПФ} - І_{ВО},$$

де $РП$ – сума грошових коштів, отриманих від реалізації продукції, тис. грн.

$ІН_0$ – сума інших надходжень грошових коштів у процесі операційної діяльності. Тис. грн..

$З_{ТМ}$ – сума грошових коштів, виплачених за придбання матеріальних цінностей у постачальників, тис. грн..

$ЗП_{П}$ – сума заробітної плати виплаченої персоналу, тис. грн..

$\Pi\Pi_B$ – сума податкових платежів перерахованих до бюджету, тис. грн.

$\Pi\Pi_{\Pi\Phi}$ – сума платежів, перерахована у позабюджетні фонди, тис. грн.

IB_0 – сума інших виплат грошових коштів в процесі операційної діяльності. тис. грн.

Складання звіту про власний капітал здійснюється за методом фінансової рівноваги, яку можна описати наступним рівнянням:

$$З_{BK_0} + H_{BK} - B_{BK} = З_{BK_1},$$

де $З_{BK_0}$ – залишок власного капіталу на початок звітного періоду;

H_{BK} – надходження власного капіталу;

B_{BK} – вибуття власного капіталу;

$З_{BK_1}$ – залишок власного капіталу на кінець звітного періоду.

5. ПЕРЕЛІК РЕФЕРАТИВ

1. Бюджетування як інструмент формування конкурентних переваг організації.
2. Місце та роль бюджетів в системі планування підприємства.
3. Порівняльна характеристика бюджетного методу з іншими методами управління ресурсами підприємства.
4. Організація системи бюджетування на основі технології Business Unit Management: сутність, переваги та недоліки.
5. Особливості формування системи бюджетів на підприємствах різних типів.
6. Вплив організаційної структури підприємства на виділення центрів відповідальності в системі бюджетування.
7. Використання бюджетного методу в управлінні комерційною діяльністю підприємства.

8. Використання бюджетного методу для управління витратами підприємства.
9. Зарубіжна практика управління амортизацією при формуванні операційного бюджету.
10. Використання методики SWOT-аналізу при розрахунку бюджету продаж.
11. Врахування факторів зовнішнього середовища при розробці операційного бюджету: економічних, правових, соціальних.
12. Використання бюджетного методу в фінансовому менеджменті.
13. Забезпечення інвестиційної привабливості підприємства при складанні прогнозу балансу.
14. Взаємозалежність бюджетів підприємства та формування «бюджетної піраміди».
15. Методи визначення чутливості окремих показників зведеного бюджету підприємства.
16. Оцінка ступеня економічного ризику в умовах невизначеності за допомогою знаходження точки беззбитковості.
17. Врахування виконавського та управлінського ризиків (продуктивність праці, якість продукції, помилки в управлінні) при оцінці бюджету виробництва.
18. Економічні ризики при формуванні бюджету грошових потоків.
19. Модель управління ризиком при складанні зведеного бюджету підприємства.
20. Бюджет підприємства як інструмент оцінки ефективності функціональних стратегій підприємства.
21. Переваги і недоліки використання методу аналізу за відхиленнями в бюджетуванні.
22. Особливості аналізу за відхиленнями для підприємств, які надають послуги чи виконують роботи на замовлення.
23. Етапи проведення факторного аналізу відхилення фактично отриманого прибутку від запланованого.
24. Операційний леверидж і операційний ризик, беззбитковість продажу.
25. Питання дивідендної політики, його взаємозв'язок з питаннями структури капіталу і бюджетуванням капітальних вкладень.
26. Стратегічне фінансове планування, його значення для зміцнення конкурентної позиції.
27. Поточне (оперативне) фінансове планування, його значення для діяльності підприємства.

28. Прогнозні (pro forma) фінансові документи, методи складання, значення для розробки економічної і фінансової політики.
29. Організація фінансового планування і контролю на підприємстві.
30. Приватизація державної власності та акціонування.

6. ПИТАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО РОЗГЛЯДУ

1. Стратегія і тактика управління фінансами підприємств в Україні.
2. Функціональні обов'язки фінансового директора.
3. Фінансовий механізм та фінансовий відділ суб'єкта господарювання.
4. Напрями фінансового управління на малому підприємстві.
5. Напрями фінансового управління на середньому підприємстві.
6. Напрями фінансового управління на великому підприємстві.
7. Організаційне забезпечення системи бюджетування суб'єкта господарювання.
8. Система нормативно-правового забезпечення фінансового управління за допомогою бюджетування на підприємстві
9. Вимоги до інформаційного забезпечення бюджетування.
10. Використання зовнішньої і внутрішньої інформації у фінансовому управлінні
11. Прямий і непрямий методи розрахунку чистого грошового потоку підприємства.
12. Необхідність управління грошовими потоками та принципи його організації.
13. Планування грошових потоків на підприємстві.
14. Напрями і методи оптимізації руху грошових коштів підприємства.
15. Концепції бізнес-діагностики суб'єкта господарювання.
16. План-факт аналізу виконання бюджетів на підприємстві.
17. Методичний інструментарій оцінки фактору інфляції у бюджетуванні.
18. План-факт виконання бюджетів від парного періоду.
19. Особливості побудови аналітичного блоку бюджетування суб'єкта господарювання.
20. Фінансовий леверидж у бюджетування на підприємстві.

21. Методологія планування структури фінансових взаємовідносин на підприємстві.
22. Фінансова політика підприємства: специфіка та види.
23. Оптимізація бюджетних процесів за допомогою організаційної та фінансової структур підприємства.
24. Аналіз організаційної структури великих платників податків в Україні.
25. Оцінка якості фінансової структури великих підприємств України.
26. Особливості формування організаційної структури міжнародних бізнес-корпорацій.
27. Особливості формування фінансової структури міжнародних бізнес-корпорацій.
28. Роль облікової політики у формуванні якісної структури капіталу суб'єкта господарювання.
29. Види капіталу підприємства та їхня характеристика.
30. Форми функціонування власного капіталу та його обліку.
31. Управління емісією та обліком акцій.
32. Форми позикового капіталу підприємства.
33. Управління кредитними ресурсами та їх значення при формуванні облікової політики.
34. Стратегія відкачки капіталу та ліквідації.
35. Роль системи бюджетування у формуванні прибутку підприємства.
36. Джерела формування прибутку суб'єкта господарювання.
37. Тактика управління прибутком підприємства.
38. Критерії організації управління прибутком підприємства за допомогою системи бюджетування.
39. Капіталізація прибутку як форма його використання.
40. Фінансове прогнозування в системі бюджетування на підприємстві
41. Структура зведеного бюджету підприємства.
42. Механізм формування фінансової тактики підприємства в умовах бюджетного процесу.
43. Бюджетування в управлінні підприємством в умовах антикризового функціонування.
44. Управління за відхиленнями від бюджетних показників суб'єкта господарювання

45. Види операційних бюджетів та їх особливості на підприємствах України.
46. Система планових норм та нормативів підприємства.
47. Фінансовий тактичний і стратегічний план суб'єкта господарювання в Україні.
48. Консолідований фінансовий бюджет.
49. Фінансовий інвестиційний бюджет.
50. Фінансові результати як основний індикатор ефективності фінансових бюджетів.
51. Види фінансового управління підприємства та їх вплив на ефективність системи фінансових бюджетів.
52. Правові основи фінансової відповідальності фінансового директора.
53. Страхування фінансової відповідальності.
54. Умови виникнення ризиків, їхні види та характеристика.
55. Нейтралізація фінансових ризиків.
56. Диверсифікація як засіб зменшення величини фінансового ризику.
57. Корпоративні (портфельні) стратегії конкуренції: поняття стратегічної бізнес-одиниці.
58. Матриця Бостонської консалтингової групи.
59. Концепція життєвого циклу товару та її вплив на систему мотивації.
60. Стратегія диверсифікації: пов'язана і непов'язана диверсифікація.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Давидюк Т. В. Фінансове планування та бюджетування : конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей. Харків : НТУ «ХПІ», 2023. 140 с.
2. Іванова Н.С. Бюджетування на підприємстві. К. : Академія, 2021. 216 с.
3. Карінцева О. І. Планування та бюджетування : підручник. Суми : Університетська книга, 2021. 236 с.

4. Петренко М. І., Драбовський А. Г., Іванюта П. В., Петренко В. М. Бюджетування на підприємстві : підручник. Вінниця : ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. 600 с.

5. Скоробогатова Н. Є. Бюджетування в управлінні : конспект лекцій. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 155 с.

6. Хлевицька Т. Б. Фінансове планування та бюджетування : навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2021. 130 с.

Допоміжна

7. Бочко О. Ю. Основи планування діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Кондор, 2019. 218с.

8. Гудзь Ю. Ф. Бюджетування діяльності суб'єктів господарювання : конспект лекцій. Кривий Ріг, 2018. 110 с.

9. Гуцаленко Л. Управлінський облік : навчальний посібник. К. : ЦНЛ. 2020. 370 с.

10. Задорожний, З.-М. В. Управлінський облік : приклади, задачі, тести : навч. посіб. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 211 с.

11. Ілляшенко С. М. Стратегічний фінансовий аналіз. Суми : СумДУ, 2023. 256 с.

12. Калинич Т. М. Антикризове управління фінансами підприємств. Одеса : ОНЕУ, 2023. 280 с.

13. Кузьмін А. Е., Мельник А. Г. Бюджетування на підприємстві : навч. посібник. М. : Кондор, 2018. 312 с

14. Машина Н. І. Економічний ризик та методи його вимірювання : навчальний посібник. К. : Центр навчальної літератури, 2023. 188 с.

15. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства : навч. посіб. для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів. Київ : Вища шк., 2020. 278 с.

16. Мицак О. В. Ліквідність як елемент фінансового управління діяльністю підприємства. *Фінанси України*. 2018. № 10. С. 2–12.

17. Ставерська Т. О. Фінансове планування та прогнозування в підприємствах і фінансових установах : навч. посібник. Харків : ХДУХТ, 2019. 144 с.

18. Фоміна О. В. Управлінський облік : навчальний посібник. Київ : КНТЕУ, 2021. 228 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Статистика Національного банку України / Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/statistic>
2. Офіційний портал Державна фіскальна служба України. Податки, збори, платежі. URL : <http://sfs.gov.ua/podatki-ta-zbori/>
3. Звіт про використання бюджетних коштів / Урядовий портал URL : <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/byudzhethet>
4. Державний бюджет / Міністерство фінансів України URL : <https://www.minfin.gov.ua/news/borg>
5. Економічна статистика / Державна служба статистики України URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Законодавство України / Верховна рада України URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index><http://zakon.rada.gov.ua/laws>
7. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010. № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
8. Податковий кодекс України : Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
9. Офіційний портал Державного казначейства України URL : www.treasury.gov.ua
10. Офіційний сайт Головного Контрольно-ревізійного управління України. URL : www.dkrs.gov.ua
11. Статистичні та інформаційні матеріали Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL : www.me.gov.ua
12. Система розкриття інформації на фондовому ринку України. URL: www.smida.gov.ua